TEXT A FOTO: RADMIL ŠVANCAR

ZE ŠKOLSTVÍ
STÁLE UTÍKAJÍ PENÍZE

Řada vzdělávacích kurzů představuje legální tunel

Pro malé obce by mohla být reforma financování regionálního školství likvidační. A šablony je nastavením svých podmínek diskriminují. I tak hodnotí současné změny ve vzdělávání předseda pracovní skupiny pro školství a sport Sdružení místních samospráv OLDŘICH VÁVRA, starosta moravských Tupes.

Co obce vnímají jako nejzávažnější problém současného obecního školství?
Stále vnímáme jako jeden z největších problémů financování školství. Dlouho jsme čekali na jeho reformu, ta je nyní připravená a přijatá i sněmovnou, nicméně musím upozornit na to, že přímo základní parametry budou určeny až podzákonnou normou – vyhláškou, která je nyní ve fázi přípravy. Nevíme, zda bude obsahovat stejné parametry, jaké byly předloženy sněmovně. Reforma tak stále může být ohrožující zejména pro některé školy v malých obcích. V rámci předchozích jednání nám bylo slibováno, že typické venkovské školy, které mají maximálně dvě třídy v ročníku, budou z hlediska mzdových nákladů na pedagogickou práci financovatelné bez spoluúčasti zřizovatele od 15 žáků ve třídě, objevilo se to i v důvodové zprávě. MŠMT ale během ověřování stále mluví o sedmnácti žácích. Čekáme tedy, co bude finální variantou. S MŠMT o konečné podobě stále jednáme.

Pro obce je podstatné i financování provozu škol...
V současnosti na něj zřizovatelé dostávají v tzv. RUDu sedm procent daňových příjmů. Tyto prostředky jsou cíleným příspěvkem státu k zajištění veškerého provozu a rozvoje škol mimo mzdy. Jednáme ale o tom, aby byl tento díl vyšší, podle našich analýz fakticky obce vynakládají na provoz a zabezpečení škol mezi 14 a 19 tisíci korun na žáka a rok. Nyní obce dostávají cca 8,5 tisíce. Náš požadavek na navýšení o dvě procenta tady není nijak přehnaný. Za stávající situace by nová úprava činila cca 11 tisíc korun na žáka. Přivítali bychom taky více prostředků do evropských programů zaměřených na podporu infrastruktury základních škol, zájem v již uzavřených výzvách prakticky desetinásobně překračuje objem financí, se kterými se zatím počítá. I naše obec žádá o finance z tohoto programu, díky rekonstrukci by škola získala i odborné učebny, které zatím neměla, byla by bezbariérová, což je s ohledem na trend společného vzdělávání důležité, stejně jako zázemí pro pedagogicko-psychologickou práci. Těžko mluvit o inkluzi, rozvoji individuálního přístupu, kariérovém poradenství aj. za situace, kdy učitelé mnohde nemají ani svůj kabinet a s rodiči i žáky musí i důvěrné hovory vést na chodbě.

A co zjednodušené projekty, šablony?
Šablony jsou podle našeho názoru doslova diskriminační vůči malým školám. Školy s jednou či dvěma třídami v ročníku v podstatě nemohou šablony čerpat, protože jsou jejich limity nastaveny příliš vysoko a jejich možné využití je velmi striktně určeno dopředu. Malé školy nemají dostatek práce pro psychologa nebo speciálního pedagoga ani na půl úvazku, potřebovaly by ho tak na 0,2 úvazku. Varianta, že by se dohodlo několik škol v rámci jedné šablony, ale možná není. A to nemluvím o tom, že sehnat tyto odborníky je zejména pro vesnické školy velmi těžké. Tito vysoce specializovaní odborníci ze dne na den, v rychlosti stejné, s jakou bylo prosazeno společné vzdělávání, k mání prostě nejsou. A ještě jedna věc je ve hře, do školské práce se zapojují

> *„Každé z řady nově přijímaných opatření přináší své problémy, které se ve výsledku sčítají.*

mimo učitelů nové pracovní pozice (asistenti atd.), ti ale musí být ve škole stále, i po skončení doby, kdy jsou financováni z šablon. A školy musejí čekat, jestli bude vypsán další projekt, z něhož by je platily, tento systém přináší jak pro školy, tak pro tyto pracovníky velkou nejistotu. Otazníky vyvolávají projekty MŠMT zaměřené na tzv. měkké dovednosti – tedy zejména různá školení a vzdělávání, která musejí učitelé absolvovat a jejichž prostřednictvím ze školství spoustu peněz utíká. Podle mínění řady učitelů se jedná v principu o opakování stále velmi podobných školení, podpořených pouze jinými granty. Z pohledu účelnosti vynakládaných prostředků lze řadu měkkých projektů hodnotit jako „legální tunel".

Obce zřizují mateřské školy. A MŠMT přišlo s povinností posledního ročníku a s přijímáním dvouletých. Co si o tom myslíte?
Je otázka, co to udělá s počty potřebných míst v mateřských školách, to se zatím těžko odhaduje. Již dnes jsou mateřské školy naplněny průměrně na cca 96 % kapacity. Jednoznačně ale poslední slovo o přijetí dětí do mateřské školy by měli mít jejich ředitelé a ředitelky na základě posouzení, jestli jsou děti pro pobyt a činnosti ve školce zralé. Ti musí posoudit, zda má škola personální a prostorové kapacity, aby navštěvování mateřské školy bylo skutečně v nejlepším zájmu takto malého dítěte. Neměla by to být povinnost uložená zřizovateli zákonem. Do hry navíc vstupuje společné vzdělávání, kvůli kterému se bude počet dětí ve skupinách snižovat, to všechno musí ředitelé a zřizovatelé zvažovat. Každé z řady nově přijímaných opatření přináší své problémy, které se ve výsledku sčítají. Nemyslíme si, že změny ve školství představují skutečná prorodinná opatření. Skutečnost, že v některých státech jednotlivá pravidla existují, ještě neznamená, že je správné je přebírat všechna v krátké době a měnit tak rychle náš funkční systém vzdělávání.

Zmínil jste reformu financování regionálního školství... Jaký je váš názor na posun v kompetencích krajů směrem k ministerstvu školství pro nastavování normativů pro pedagogy mateřských, základních a středních škol?
Zákonodárce takto rozhodl. Pravda je, že míra decentralizace rozhodování ve školství je v našem systému nepřiměřeně velká a MŠMT už dlouho hledá způsoby, jak svůj rezort skutečně řídit a ovlivňovat. Změna, kterou přináší reforma financování regionálního školství, je jednou z možností a musíme si počkat, jestli to bude v praxi fungovat. Je pravda, že MŠMT posiluje svoji pozici, ale nevnímám to jako negativní změnu. Věřím, že reforma přinese větší jistotu a předvídatelnost tak, jak MŠMT slibuje. Všechno je to ale podmíněno tím, zda skutečně kapitola školství finančně posílí. Má-li vše přinést pozitivní změnu, navýšení musí být výrazné. Potřebná částka spojená s reformou financování by měla být podle nás mezi

pěti a šesti miliardami korun. Problém je, že MŠMT své výpočty stále staví na už zmíněném limitu 17 žáků na třídu, což by mnoha školám v obcích, které zastupujeme, dělalo velké problémy. Rádi bychom na tyto možné komplikace silněji upozornili, MŠMT nás však do pracovní skupiny připravující reformu a její pilotáž nepřizvalo. Reforma se má rozjet v lednu 2019, až někdy za rok od dnešního dne vydá pravděpodobně nový ministr školství rozhodující vyhlášku a tehdy uvidíme, jestli to bude nebo nebude znamenat pro školství, hlavně pro vesnické školy velký otřes, nebo posun dopředu. Děláme vše pro to, aby to byl posun dopředu.

Jak se změní podle vás role obcí s rozšířenou působností?
Měly by vzrůst jejich úkoly v oblasti kontroly předkládaného výkaznictví. Když jsme upozorňovali na nárůst administrativní zátěže, dostali jsme odpověď, že pracovníci, kteří se tomu budou věnovat, na ORP jsou, že byli při reformě státní správy delimitováni... Obávám se růstu administrativní náročnosti jak pro ORP, tak pro školy. Přitom administrativní zátěž pro ředitele je už dneska velmi vysoká, zabírá mu reálně dvě třetiny času, místo toho, aby byl pedagogickým lídrem školy a moderátorem pedagogické činnosti, vyplňuje hlášení, tabulky, projekty. Přitom řadu informací by bylo možné čerpat z už stávajících statistik. Prosím, není to tak, že bychom reformu nevítali, je skutečně potřebná. Je ale nutné, aby její podoba vycházela z dohodnutých početních a finančních rámců, jinak hrozí nebezpečí, že by mohla mít na venkovské školství skutečně devastační vliv. Přitom i Česká školní inspekce připouští, že malé školy do 200 žáků patří, pokud jde například o společné vzdělávání, mezi lídry v oboru. Jsou to školy, které rozvíjejí individuální přístup, pracují s celým kolektivem žáků a rodičů. Právě tyto školy jsou rodiči hendikepovaných žáků vyhledávány. Jejich výsledky a dominantní pozici potvrdily i příspěvky na konferenci, jež se společnému vzdělávání věnovala. Pokud by je tedy reforma financování poškodila, mělo by to negativní dopad i na společné vzdělávání.

Inkluze tedy v malých vesnických školách podle vás funguje...
Lépe než ve školách velkých, logicky. Co ale schází, to je propojení inkluze se sociální prací. To mělo být dořešeno ještě před jejím startem. Na odborné konferenci, která proběhla v Brně před rokem, upozornila jedna ze zahraničních přednášejících na nebezpečí výrazného a skokového omezení podpory speciálního školství. Jediný stát šel podobnou cestou náhlého omezení speciálního školství – Itálie. A pak se tamější vzdělávání hendikepovaných žáků na několik desetiletí propadlo do hlubokého chaosu. Celý sál tehdy vyjádřil podporu tomuto názoru silným potleskem. Bohužel zástupci MŠMT a poslanecké sněmovny v něm už nebyli, aby si tento hlas vyslechli. Úspěšná inkluze podle rakouské přednášející předpokládá postupný přerod běžných škol a podporu z center odbornosti, jimiž speciální školy jsou. Až důsledkem této změny je postupné rozhodování rodičů o tom, že své děti budou posílat do běžných škol připravených jak materiálně, tak odborně. To je zkušenost z Rakouska. MŠMT vybralo jinou cestu.

MŠMT ovšem opakovaně upozorňuje, že speciální školy neruší, a to ani školy pro děti s mentálním postižením.
Realita je ale taková, že nastavenými pravidly v podstatě tyto školy vyhladoví. Jistě, stát se může pro takový způsob řešení rozhodnout. Ale rozhodně to není cesta ve prospěch všech žáků – jak s hendikepem, tak žáků s nadprůměrnými předpoklady ke studiu – a ani to není lacinější řešení. Je otázka, jak dlouho bude stát nacházet finance na stále rostoucí počet nárokových asistentů pedagoga. Navíc – z hlediska pracovníka je pozice asistenta pedagoga velmi nejistá. Je vázána na doporučení školského poradenského zařízení, obvykle se jedná o menší úvazek, děti s hendikepem bývají často ať už nemocné, či jinak mimo školu, otázkou je pak i náplň práce asistenta pedagoga v době absence žáka... A k tomu ještě – z hlediska potřeb žáků by mělo jít o osoby vzdělané v oboru. Realita je však často jiná. Dalším problémem je fungující zapojení asistenta do výuky – je to pro učitele nový stav a musí se naučit s tím pracovat – řešením by mohla být tzv. šablona, která má učit pedagogy jak pracovat s asistenty. Souvisejících problémů je spousta, a nejsou jen ekonomické. Jde i o prostý zážitek úspěchu, který je hlavně dětem s mentálním postižením v běžné škole v podstatě odpírán. Jsem příznivcem společného vzdělávání, ale nikoliv v současné podobě. Již dnes jsou případy, kdy žáci s hendikepy končí gymnázium a pedagogové gratulují jejich asistentům ke složení maturitní zkoušky. Pokud by tito žáci například se smyslovým postižením byli vzděláváni ve speciální škole, mají otevřenou reálnou cestu ke střednímu i vysokoškolskému vzdělání, protože by postupovali skutečně podle svého tempa a s pomocí specialistů, kteří pomohou eliminovat jejich hendikep. Pokud se jim ale v běžné škole nedostane přiměřeného odborného přístupu, pokud nemají vhodné podmínky pro vzdělávání, je možnost dosažení nejvyššího možného vzdělání relativizována, nebo narazí na velký problém v následné praxi. Je to ale trend, pro který se stát rozhodl, nezbývá mu tedy nic jiného než najít potřebné finanční prostředky na co nejlepší realizaci.